

Pospíšil, Ivo

Na hranici literární historie

Slavica litteraria. 2013, vol. 16, iss. 1-2, pp. 222-224

ISBN 978-80-210-6526-0

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/129133>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a hodně jim podobných tedy svědčí především o její přemýšlivosti a vážné lidské odpovědnosti. O tom, jak Bergrové prospívalo, když se naprosto uvolnila, otevřela obyčejnému životu, dala průchod svým intimním citům, spontánní hravosti a málem surrealistickému fantazijnímu rozletu, zas zřetelně vypovídají básně jako *Let'te, let'te ptačí noty...*, *Motýli kvetou...*, *Nezapadnu sněhem...*, *Průsvity*, zejména *Čtyřlístek*, *Až umřu...*, *Zimní večer ve městě*, *Rusalka*, která oněměla..., *Tesklivě mámivá a podmanivá...*, *Železná neděle*, *Kdyby byl havran modrý...*, *Je klášter Na Františku...* a koneckonců i posmutněle humorná otázka závěrečného epigramu celé antologie „*Motýl je z housenky / ozdoba vzduchu / ale co z dívky / zůstalo pro staruchu?*“ Přitom všechny (nebo aspoň téměř všechny) básně v antologii potvrzují jedno: Bergrová práci na svých verších brala co nejodpovědněji, básnické řemeslo v souvislosti s nimi ovládala dobře, prokázala nemalý slovesný um a zřejmě i vzhledem ke své mnohaleté překladatelské zkušenosti disponovala bohatě diferencovaným rejstříkem verzifikačních prostředků a forem.

Však také výbor Potkávám slova podává proporcčně vyvážený průřez celým původním básnickým dílem Zdenky Bergrové, s patřičnou empatií a nadhledem prostředkuje dnešním čtenářům plastickou představu o jeho postavení jak v rámci jejího úhrnného literárního odkazu tak v české poezii druhé poloviny minulého století a prvního decenia století našeho. Nepřehlédnutelně mu prospívá, zvyšuje jeho atraktivitu a prestiž vše, čím se na něm podílel básniččin životní druh akademický malíř Věroslav Bergr. Spolu s celkovou typografickou úpravou a obálkou šlo o dvě samostatné kresby a sedmnáct kreseb vybraných z ilustrací, jimiž (jak o tom byla již řeč) pravidelně doprovázel její jednotlivé sbírky. Citlivě podanými pražskými vedutami, záběry motýlů, koní, ptáků, květin či vzhůru k nebi se vzpínajícího plavce vzdává hold básnickému umění své roku 2008 zesnulé ženy, děkuje jí za desetiletí společného života a plodné spolupráce, za dvě informativní monografie, jež o něm jako výtvarníkovi uspořádala, i za verše, jejichž adresátem byl on. Dejme tomu za pětiverší: „*Mám něco pro tebe- / čtyřlístek, úsměv, / hádku, / takovou, která nezebe, / a štulec na památku.*“

Jiří Honzík

NA HRANICI LITERÁRNÍ HISTORIE

Baláž, A.: *Prehovor, Ezechiel. Príbeh Jána Lajčiaka*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2012. 358 s. ISBN 978-80-8119-057-5.

Psát o románu v literárněvědném časopise je zcela výjimečné. Právě této výjimky využíváme, neboť Balážův „román faktu“ je současně vědeckým badáním sui generis v duchu ruského badatelského románu (roman-issledovanie), který kdysi vyzkoušel Boris Bursov (1905–1997) v práci o Dostojev-

ském.¹ Anton Baláž (roč. 1943) je slovenský prozaik, publicista a scénárista, známý z překladů i českému a maďarskému čtenáři, mj. autor próz *Bohovia ročných období* (1971, zničeno, znovu 2003), *Tiene minulosti* (1978), *Krajina zabudnutia* (2000), *Transporty nádeje* (2010) aj. Jeho styl a struktura jeho próz se podobá brněnskému spisovateli Jindřichu Uhrovi (1932–1998) svou schopností organické montáže fikce a nonfikce. Právě zde v badatelském románu o knězi Jánú Lajčiakovi (1875–1918) se dostává nejbliže literární historii založené na objevování a zkoumání dokumentárního materiálu. Baláž skvěle využil snad rukou Prozřetelnosti znovuobjevený Lajčiakův archív, jenž byl dlouho pokládán za ztracený, svou prózu inovativně rámcovav známým esejem Štefana Krčméryho z roku 1941 *Dr. Ján Lajčiak, slovenský vedomec*. Je to idea jiskřivá: podivín, zadumaný hloubavec a snivec, méně buřič, abychom parafrázovali máchovskou studii Šaldovu, nedoceněný student v Německu a na Sorbonně, znalec hebrejštiny, překladatel žalmů do slovenštiny, autor francouzsky psaného díla o starozákonním proroku Ezechielovi, poslaný církevní hierarchií do zapadlé vesničky, muž, opuštěný milovanou ženou jako objekt práce duševně nemocného slovenského intelektuála v hraniční době slovenského národa, jenž doslova nad propastí vytvořil vlastní stát později odsouzený k zániku: stěží si lze představit výraznější scénérii. Kompozičně je Lajčiakovo dílo rámcovaným badatelským románem rozděleným „zastaveními“ jeho života jako jsou zastavení při křížové cestě, neboť právě jí se knězova životní pouť podobá. Ne zcela úspěšný vědecky, neúspěšný milostně, touží tento kněz učinit ze slovenštiny jazyk na výši doby překladem biblických textů, jež dosud pro Slováky existovaly pouze v češtině (bibličtině) a maďarštině a potom dokumentární příloha zahrnující jak příběh Lajčiakův, tak reflexi jeho *Knihy žalmů* a útržek z jeho nalezené francouzsky psané knihy o Ezechielovi a nehezke recenzní reakce na jeho tvorbu.

Na jedné straně je Lajčiakův příběh dramatickým lidským osudem hodným mistrova pera, na druhé straně je to obrovitý, polozapomenutý materiál k dějinám slovenského myšlení a slovenské kultury a literatury v předvečer vzniku Československa (Lajčiak zemřel přesně 28. října 1918), které sice neuspokojilo radikální slovenské touhy po zcela samostatném národním státě, ale bez něhož by se tyto touhy nemohly uskutečnit (to však na Slovensku uznávají jen někteří). Má Baláž tedy před sebou velkou práci směřující k vydání dosud nevydaných Lajčiakových prací včetně francouzské o Ezechielovi, tak reedice *Knihy žalmů*, korespondence. Ne vše je zcela neznámé, ale jsou to spíše drobtý, které třeba scelit. Před námi potom může stanout člověk, bez něhož si slovenské kulturní

¹ České vydání *Dostojevskij a jeho svět*. Přel. J. Žák. Odeon, Praha 1978, pův. *Ličnost Dostojevskogo. Roman-issledovaniye*. Leningrad 1974.

snahy v moderní době lze představit jen stěží. Také třeba ocenit Balážův přístup kombinace beletrie a archívního bádání.

Ivo Pospíšil

O TEXTOVÝCH PŘÍBUZENSTVÍCH DÍLA KARLA SABINY

Charypar, M.: *Karel Sabina: „epigon“ a tvůrce: textová příbuzenství jako zdroj smyslu a poznání.* Praha: Academia, 2010. 348 s. ISBN 978-80-200-1831-1.

Michal Charypar ve své objemné monografii o Karlu Sabinovi projevuje důvěrnou znalost jeho textů, s nimiž při svých komparacích a intertextuálních srovnáních dovede zasvěceně pracovat. Charypar je zároveň jedním z těch, kteří rehabilitují a pozvedávají Sabinovo dílo, korekcí a oprav starších názorů a tvrzení je v jeho publikaci celá řada. Dovede ocenit Sabinovu tvorbu, v tom je skutečně žákem Alexandra Sticha (památce tohoto svého učitele dedikoval jednu kapitulu své monografie a v roce 2011 připravil k vydání Stichovy stati pod názvem Sabina – Němcová – Havlíček a jiné textologické studie).

Charyparovým chvályhodným přínosem je způsob, jakým pracuje s neznámými (a pro většinu nedostupnými) Sabinovými texty. Některé z nich sporadicky otiskl v příloze své knihy, želbohu a zcela nepochopitelně pouze v úryvcích (viz přílohu A a B), takže pro potenciální zájemce jsou tyto texty nadále nedostupné, poněvadž jen celek tvoří skutečný smysluplný celek.

Charyparovy interpretace jsou nesnadno ověřitelné zejména tam, kde píše o dílech jen obtížně dostupných (novela Číšník a román Král Ferdinand V. Dobrotivý a jeho doba, jež se zachovaly pouze v jednom exempláři; historický román Ruesswurm, který vycházel na pokračování na stránkách Pražského deníku ad.).

Michal Charypar patří k těm příslušníkům mladé generace, kteří si vyhlédnou nějaký západní literárněvědný vzor (u něj konkrétně Harold Bloom) a na jeho názorový systém a jeho terminologii naroubují předmět svého výkladu. Charypar, který v celé své publikaci bojuje proti zastaralé vlivologii, se tak sám stává obětí vlivologie jiné.

Orientace a závislost tohoto druhu se bezprostředně promítají do autorovy mluvy, v níž hýří slova jako postbiografie, misinterpretace, autobiografizace, semisubjektivní (vše na str. 290), fikcionalizovaný, kontrastace, semifiktivní apod. Kde jsou časy spanilého a vznešeného jazyka Otokara Fischera a Vojtěcha Jiráta!

V Charyparovi je dále kus sebestřednosti, neustále se odvolává na své dřívější čtyři stati a jednu recenzi, nejčastěji pak na svou nevydanou diplomovou